Jag har något att säga dig, sa Jesus.

Predikan på Andra söndagen i fastan

Sune Fahlgren

Evangelium: Luk 7:36–8:3

Introduktion om förhastades slutsatser och etiketter

Nyckelrepliken i dagens evangelium är för mig orden som Jesus riktar till Simon: ”Jag har något att säga dig”. Repliken är ett gensvar på en situation, där Simon dragit allt för snabba slutsatser och satt en etikett på en medmänniska. Han verkar också ha totalt förbisett den roll som varje människas uppväxtmiljö och sociala sammanhang spelar.

Huvudpersonerna i berättelsen – Simon och kvinnan – mötte båda Jesus, och det vid samma tillfälle. Men de gestaltade mötet med Jesus på helt olika sätt. Och här spelade deras uppväxtmiljöer en viktig roll för att det blev som det blev.

Inledningsvis har jag också något att säga om de förhastade slutsatser jag sedan barndomen hört om den här bibelberättelsen.

Det är lätt att tro att det handlar om samma händelse som Matteus, Markus och Johannes skildrar i samband med Jesus sista vecka i Betania i Judéen. Ni vet den, då en kvinna – hos Johannes identifierad som Maria från Magdala – smörjer Jesus, och det tolkas som en förberedelse inför hans död och begravning. Och Judas ilsknar till över slöseriet och förråder Jesus.

Ifrågasätter man inte den slutsatsen, blir kvinnan i dagens evangelium och Maria från Magdala samma person. Utöver en oerhört nedlåtande syn på kvinnor i vår historia har Maria från Magdala blivit kallad för hora och sexuellt lössläppt. Och så tolkar man av bara farten Simons ord om kvinnan som ”synderska” och ”en sådan sorts kvinna” på detta nedlåtande sätt.

Det finns dock mycket som talar för att Lukas berättelse är en helt annan händelse. Här finns ju inga lärjungar, och därmed ingen Judas som ilsknar till. Här är händelsen placerad långt från Jesu död – både i tid och rum. Lukas placerar sin skildring i Galiléen och långt före den tidpunkt vi kallar Stilla veckan. Här gråter kvinnan vid Jesu fötter, inte för hans döds skull utan för sin egen skull.

Vi behöver alltid ge akt på vår benägenhet att dra snabba slutsatser och sätta etiketter på våra medmänniskor. *Simon*, han är inte farisé. Han är Simon. *Synderskan* är inte en ”gatuflicka” utan en kvinna som älskar Jesus hängivet.

Synderska betyder här utanförskap

Även vår *intuitiva förståelse* av vad beteckningen synderska betyder är sannolikt helt fel i denna berättelse. Synderska betyder inte här något promiskuöst eller brottsligt. Hade Lukas avsett det, hade han rimligen använt något mer exakt uttryckt. På grekiska saknas inte ord för sexuella utsvävningar, och de används även i Nya testamentet. ”Synderska” är en rak översättning av grekiskans ἁμαρτωλος (*hamartolos*).

Översättningen är det inte fel på. Samma ord används exempelvis när Jesus talar om sin kommande död: ”Nu är stunden här då Människosonen skall överlämnas i *syndarnas* händer” (Mark 14:41). Här skulle vi inte tolka ”syndarnas händer” som ”prostituerades händer”.

”Synderska” betyder i den här berättelsen i Lukasevangeliet högst troligt ”icke jude”. Galiléen hade sedan Assyriens erövring blivit ett område där många olika folkgrupper vistades. Det var viktigt för det judiska folket att göra skillnad mellan sig själva och andra. De som inte var födda judar och som inte konverterat, ansågs stå utanför det judiska Förbundet och Lagen. Religiöst sett betraktades de därför som ”syndare”, alltså icke-judar.
Det är alltså en sådan slags kvinna det handlar om här.

Simons bakgrund och tankevärld

De två huvudpersonerna i denna berättelse har därmed helt olika social bakgrund. Simon bedömer det som sker under festen i hans hem utifrån en uppväxt inom en religiös riktning bland judarna som heter fariséerna. Att profeten Jesus vidrörs av kvinnan som inte är judinna uppfattar Simon som svårt besmittande, orenande. Det är inte att hon gråter, torkar, kysser, smörjer som i sig är Simons problem, utan själva *beröringen*.

Simon drar genast sin slutsats om Jesus. Han kan inte vara profet, eftersom han inte förstår vad kvinnan är. Som icke-jude, lever denna kvinna inte efter de judiska renhetsreglerna. Hon äter förbjuden mat, hon genomför inte reningsriterna, och så vidare. Hon är då enligt judisk tro religiöst ”oren”, vilket konkret betyder att en jude inte ska ha nära umgänge med dem. En som verkligen är profet borde inte låta den minsta lilla beröring med henne ske. Simon ansåg att hon hade andligen smittat Jesus. Och därför var etiketten klar: Jesus är en *falsk* profet!

Simon tillhör som sagt fariséernas parti. Religiöst och politiskt hade han därför på den här tiden stort anseende bland folk i allmänhet. Simon kände sig säkert vidsynt och rejäl, inte minst vid detta tillfälle, då han trots sin ställning som farisé, bjudit in den märklige och lite besvärlige, hemlöse men lärde profeten Jesus till sitt hem. Det var Simon som var den hedervärde, inte Jesus.

Simon tyckte sig alltså vara ett föredöme, men denna självbild gör att han inte förstår på djupet vad det egentligen är sker i festen i hans hus. Med föredömet, som fördömde andra, blev han själv dömd.

– Jag har något att säga dig, sa Jesus och visade på hans kärlekslöshet, mot såväl kvinnan som mot honom. Därmed bröt Simon mot judendomens lag sammanfattad i budet att älska Gud och älska din nästa – och din nästa är även icke-judar.

Sedan barndomen har fått höra att ”farisé” är självgoda och hycklare. Men dagens bibeltext har än en gång hjälpt mig att förstå hur orättvis en sådan generalisering är djupt mot fariséerna som religiös och politisk rörelse. Många bibelläsare har sådana glasögon, men majoriteten har inte alltid rätt

Varifrån kommer berättelsen?

Vem har börjat berätta den här berättelsen? Jag ser fyra tänkbara alternativ: Jesus, kvinnan, farisén Simon, och ”de andra vid bordet”.

Mycket litet talar för att *Jesus* berättade den här typen av händelser för sina lärjungar, där han skulle citera sig själv och indirekt återge en liknelse. ”*De andra vid bordet*” är inte heller särskilt troliga förmedlare av denna händelse. De har en extremt liten roll i berättelsen. *Kvinnan* då? Hon saknar namn och beskrivs inte alls utöver vad hon gör. De tre tilltal som Jesus riktar till henne hör alla: *Dina synder är förlåtna. Din tro har hjälpt dig. Gå i frid!*

Simon, farisén, är det alternativ som är kvar. Simon är den som bjöd hem Jesus, Simon drar i sitt hjärta slutsatser som blir kända genom hans berättelse, Simon är den som går i dialog med Jesus. Simon drar lärdomar som är livsförändrande.

Jag tror alltså att det var Simon som började berätta om den här händelsen. Och Lukas fångade upp den som ett särstoff.

Jag vill tro att Simon, då eller senare, blev en del av rörelsen kring Jesus. Det vore inte ovanligt. Fariseerna var en grupp som ofta lyssnade till och diskuterade med Jesus. Många gånger med nyfikenhet och öppenhet. Fariséer varnar Jesus att de judiska ledarna försöker döda honom. Två namnkunniga fariséer, Nikodemus och Paulus, blev troende genom mötet med Jesus. Farisé är alltså inte identiskt med hycklare.

Simon lärde sig något den dagen som var så viktigt, att han återberättade det. Det var en lärdom att inte dra förhastade slutsatser, utan vara öppen för en fördjupad insikt om Guds rikes underbara och förvandlande närvaro i världen.

Jesus mötte ständigt upprördhet när han gav människor syndernas förlåtelse och befrielse utan villkor Simon tänkte att en äkta profet hade genomskådat kvinnan och hennes handlingar. Ironiskt nog så har Simon i den här berättelsen visat att Jesus kände både hans tankar och kvinnans hjärta.

Kvinnans bakgrund och tankevärld

Vad vet vi om den andra huvudpersonen: kvinnan som smorde Jesus fötter. Berättelsen ger oss inte mycket, mer än att hon kommer från en helt annan social miljö än Simon – icke-jude. Och vi ser hur dåtidens sociala konventioner begränsade kontakten mellan Simon och kvinnan.

Vad hade hänt tidigare i hennes liv? Hade hon hört Jesus undervisa? Hade hon varit med om något Jesus gjort? Var hon anhörig till någon som helats? Vi vet inte. Vi vet inte vad som drev henne att om och om igen kyssa de dammiga, av fotvandring skamfilade fötterna. Varför smörjer hon smutsiga fötter med dyrbart liniment? Vi vet inte.

Kvinnans säger inget i berättelsen, men hennes handlingar under festen berättar om henne. Handlingarna är obscena. Fötter är inte bara den lägsta kroppsdelen, utan uttrycker också ett maktperspektiv. Att kyssa någons fötter kan vara en akt av underkastelse, som är mycket laddad. Men också en akt av stor kärlek.

Vi vet inte så mycket mer om kvinnans livsberättelse. Inte ens hennes namn har bevarats. Men den tolkning som Jesus ger av henne är inte underkastelse, förnedring eller sexualitet. För honom är hennes handlingar ett spontant, passande och kraftfullt uttryck för hennes kärlek och tacksamhet.

Här passar det att påminna om berättelsens två samtal för att bättre förstå situationen. Först kommer samtalet mellan Jesus och Simon. Trots att Simon är värd för festen har han inte uppfyllt de plikter som en god värd borde göra på den här tiden. Jesus säger att Simon åsidosatt att ta in vatten till fottvagningen. Så kvinnan fick ta sina tårar som vatten. Simon hade låtit bli att ge välkomstkyss och smörja Jesus huvud med olja. Så kvinnan kysser hans fötter och smörjer dem med olja. Och Simon hade placerat Jesus nere vid dörren, vilket avslöjade hans förut fattade mening om Jesus.

Kvinnan gör alltså vid festen det värden Simon borde ha gjort för Jesus. För henne blir tradition och etikett i samhället till en djup mening. Genom dessa traditioner får hon möjlighet att visa kärlek till Jesus. Låt oss aldrig se ner på traditioner och riter. De är ofta livsbärande.

Liknelsens poäng

I samtalet ger Jesus en liknelse till Simon som jag tycker fungerar lika väl i vårt samhälle. Vi är många här som har banklån. Den som står i skuld och inte kan betala älskar inte banken och kronofogden – de är då något man fruktar och vill undvika.

Genom denna liknelse illustrerar Jesus vad han menar med att tillåta kvinnan visa kärlek på det sätt hon gör. Simon får chansen att själv formulera liknelsens poäng: *Var och en som levt under förhållanden som skuldbelagt dem, vet också vad kärlek vill säga.* Det är poängen.

Kvinnan visade sin kärlek och tacksamhet, för att hon hade fått förlåtelse och upprättelse. Förlåtelse kommer inte av kärleken till Gud eller ett liv efter religiösa måttstockar. Kärleken till Gud och människor föds ur förlåtelsen. Kärleken till Gud kommer av att synden förlåtits, att skulden är struken. ”En förunderlig nåd” föder översvallande tacksamheten och spontan kärlek.

Jesus har något att säga dig

–Jag har något att säga dig, Simon, sa Jesus. Det säger han också till dig och mig här och nu.

Du och jag bär i vårt inre såväl Simon som Kvinnan. Som Simon som ville klara sig själv och fann förlåtelse lite anklagande. Vi lever väl ett så hyggligt liv vi kan.

Till Simon i dig säger Jesus – jag har något att säga dig. Det du gör är inte kärlek till andra eller Gud. Det är inte ens kärlek till dig själv. Rädsla och nedlåtandet av andra är dina försvar mot att själv föraktas. Se i stället på kvinnan här.

Synderskan i oss människor har förstått vem hon är, vem Gud är och att hon fått förlåtelse och nya ögon. Kvinnan är vi, förlåtna och föredömen, trots att vi drabbas av känsla av mindervärde inför de trångsynta, när vi blir stämplade med etiketter av de blinda. Till oss säger Jesus:

– Du är ett föredöme, du är förlåten. Det är därför du kan visa kärlek. *Din tro har hjälpt dig. Gå i frid.*